

Tretze dies de setembre

El dia cinquè de negociació, i emmig d'una certa depressió general, Zbigniew Brzezinski, el conseller de seguretat nacional de Carter, ofereix a Begin de jugar una partida d'escacs, per distendre. Aquell matí, tothom havia començat a adonar-se que en les negociacions hi pesava més la veritat que l'estratègia. En la veritat s'està sol, en l'estratègia sempre hi ha els altres. La veritat de cadascú, quan s'apropia promíscuament de milers d'anys d'història i piles de cadàvers, es resisteix a ser torturada per l'estratègia. Al capdavant, tant el primer ministre d'Israel com el president d'Egipte havien estat terroristes *underground*, mentre que el comandant en cap de les forces armades amb més munició de la història, abans de ser polític, havia comandat un submarí nuclear.

El 1978 el president Carter va convidar el primer ministre israelià, Menachem Begin, i el president d'Egipte, Anwar al-Sadat, a Camp David. L'objectiu era negociar un acord de pau que posés fi als 30 anys d'hostilitats entre els dos països. L'any passat, el periodista i premi Pulitzer Lawrence Wright en va escriure un llibre, *Thirteen days in September*, que, com diu el títol, prova d'explicar dia a dia, hora a hora, què va passar durant aquelles tretze rotacions de la Terra. L'episodi es recorda com un dels grans èxits i alhora com un dels grans fracassos de la diplomàcia. La pau que es va signar entre Israel i Egipte encara dura, i els desacords sobre Palestina –que no va ser convidada a la cimera– i sobre els assentaments a Gaza i Cisjordània, també encara duren, violentament, espargint les seves causes profundes i els seus cinismes en tombes allà i en demagògies aquí.

A *Tretze dies de setembre* no hi ha punt de fuga. Tot hi és essencial. El pla

JORDI GRAUPERA
@JordiGraupera

més curt, el *zoom* més dramàtic, és tan important com la panoràmica més zenital. Potser això és veritat de la cimera mateixa, o de l'Orient Mitjà en general.

Carter havia pressupostat tres o quatre dies, i a dia cinc, tot semblava indicar que cada delegació només mirava de trobar la manera de marxar sense carregar amb la culpa.

Era un mal moment per a tots tres. Carter era qui tenia un incentiu més gran d'aconseguir un acord, políticament. Dur la pau a Terra Santa seria una validació de la seva ingenuïtat i el seu populisme, però totes les forces li eren contràries: una inflació de dos dígitos, atur elevat, i creixement anèmic. A la primavera del 78 hi havia més americans que suspenien Carter dels que l'aproven. Egipte encara tremolava pel gir de Sadat lluny del socialisme de Nasser i Israel vivia un dels seus moments ciclotímics. Sota Nasser, el Govern egipci havia subsidiat els preus de molts béns de consum i havia garantit feina a tots els graduats d'escoles tècniques i professionals –desenes de milers cada any. Aquestes mesures havien apujat la inflació, havien ampliat el dèficit públic, i havien creat un monstre burocràtic ple de gent amb res més a fer a banda d'editar qualsevol canvi. Sadat va reduir els subsidis, i va provocar disturbis massius a tot el país contra el preu del pa. I va ha-

ver de recular i imposar un toc de queda. La CIA advertia Carter: sense progrés econòmic i amb un fracàs a Camp David, hi havia la possibilitat de caos civil i cop d'estat. A Israel, la intensa inflació –més del 35%– empenyia el país a l'anarquia, el creixement romania congelat, i el pressupost de defensa arribava al 40% del PIB.

La partida entre Brzezinski i Begin és al porxo d'una de les cabanes. Tots dos són polonesos, però a les fotos es veu que l'americà és alfa i l'israelià omega. En campanya electoral, Carter havia promès de vendre Camp David, privilegi de casta política. En guanyar, se li va fer saber que sota el pujol boscos hi havia un búnquer gegant per assegurar l'operativitat del Govern en cas de guerra nuclear. Al porxo sobre el búnquer, Begin veu en Brzezinski, que és fill d'un diplomàtic que va servir l'Alemanya nazi i l'URSS estalinista, com el paradigma dels senyors feudals catòlics que van oprimir els jueus. Simptomàtic de Begin és que, mesos abans, en una visita a Washington, davant tota la premsa i de Brzezinski, va fer públics uns documents que demostraven que el pare diplomàtic havia ajudat a escapar a jueus, i, simultàniament, el considerava un *ocher Israel*, un que odia Israel. El tauler és el segle XX.

Segons la CIA, Sadat era un megalomaniac, tenia "complex de Nobel de la pau" i una tendència a les generalitats grandiloqüents: un acord li excitava les sinapsis. Però la seva prioritat era aconseguir una aliança amb els EUA que desplaçés Israel com a amic preferent. Begin, que era un home tràgic i que, a diferència de Sadat, en situacions de pressió s'atrinxerava en els detalls, en la minúcia, partia de la posició més forta: podia deixar Camp David amb les mans buides i no patir massa danys, i per tant no havia de cedir en res. Al capdavant, Israel havia guanyat la guerra. L'únic perill era que la →

SAVADOR LLOSA

L'ACORD VA ARRIBAR EL TRETZÈ DIA, QUAN LA TROBADA HAVIA POSAT ELS TRES LÍDERS AL LÍMIT PSICOLÒGIC I POLÍTIC

EGIPTE ES VA DESENTENDRE DE PALESTINA, COM TOTS ELS PAÏSOS ÀRABS, COSA QUE VA TORNAR A SER UNA QÜESTIÓ MERAMENT ISRAELIANA

→ seva intransigència apropés Carter i Sadat. La negociació havia començat amb un document de Sadat inassumible per Israel, l'excusa perfecta per a Begin. Les maletes mig fetes, ja. Però Carter va fer valer la preeminència dels EUA per retindre Sadat i va dir a Begin que Egipte estava disposat a fer concessions. Begin va pensar que se sentia legitimat per romandre a Camp David i tornar-se més exigent.

Brzezinski comença agressiu, *jogo bonito*. Begin resistent, *catenaccio*. L'un va fer carrera a nord-amèrica i l'altre, després d'anys de clandestinitat, terrorisme i presó, essent sempre el més radical de cada colla, per fi havia aconseguit ser l'estadista que podia somiar en el Gran Israel Bíblic. Begin creia que Déu havia donat la

terra promesa als seus ancestres, i que Israel era darrer refugi del poble jueu. No era l'únic que es veia com un exemple viu de la tradició profètica de les tres religions del Llibre. Sadat es veia com el salvador del seu poble humiliat, en colonialismes i guerres perdudes amb Israel. Musulmà i faraònic, es veia com un *ex machina*. Fins i tot Carter, el baptista sureny, lector diari de la Bíblia, havia dit: "Sentia que Déu volia pau a l'Orient Mitjà, i que jo podia ser útil per aconseguir-ho".

Quina estratègia pots tenir davant d'un xoc de plaques tectòniques? *Thirteen days of September* et superposa totes les narratives, la bíblica, la històrica, la biogràfica i la dels tretze dies de 1978, i no et deixa calcular. El més petit detall

psicològic i el més gran esbós de la tragèdia del temps tenen el mateix pes.

Begin anuncia que és la primera volta que juga a escacs des de 1940, quan la policia soviètica el va detenir enmig d'una altra partida, per sionista. Membres de les tres delegacions envolten els dos jugadors. Begin juga massa bé, massa metòdicament, per estar realment rovellat. I quan la seva dona apareix i diu: "A Menachen li encanta jugar a escacs!", les sospites d'estratègia es confirmen. L'estratègia i la veritat es confonen. Els col·laboradors de tots dos es murmuren coses entre el públic. Quin resultat ajudaria més a les negociacions?

L'acord es va tancar el tretzè dia, quan la trobada havia posat els tres líders al lí-

mit psicològic, polític i històric. Cada dia que passava, el cost del fracàs –si hom n'era culpable– era més gran i inassumible.

Begin va guanyar tres partides a una. Un advocat de la delegació israeliana escriuria temps després que Brzezinski s'havia deixat vèncer perquè "pensava que posaria Begin de bon humor i seria més fàcil que renunciés a Cisjordània. El va posar de bon humor, sí, i es va tornar més extremista que mai".

Hi va haver cessions: la més important, separar els afers de Palestina de la negociació de pau entre Egipte i Israel. Israel va cedir territori –el control del Sinai– a canvi de pau, comerç i intercanvis diplomàtics amb Egipte, incloent el Canal de Suez. Egipte es va desentendre de Palestina, com tots els països àrabs han fet, cosa que va tornar la qüestió en una

tragèdia merament israeliana, fins avui. Els dos desllorigadors més importants van ser l'acceptació del llenguatge ambigu de la diplomàcia, que permetia a cada bàndol emfasitzar els seus guanys, i el fet que les negociacions amb Carter les van concretar dos juristes, tècnics i minuciosos, sense les obligacions emocionals dels líders polítics. I també una estratègia: el document sempre el va controlar Amèrica. Quan una de les parts no objectava alguna cosa, es donava per acordada. Quan s'hi oposaven, es reescribia. L'acord, sempre implícit, les negociacions, en els detalls explícits.

Tanmateix, la lliçó fonamental és que la veritat pesa més que l'estratègia. El contacte humà, la convivència, la pressió psicològica, tot això va ajudar i va humanitzar cada paraula dels papers signats,

però de fons, endins, no hi havia cap estratègia ni cap conspiració ni cap dels cinismes que tendim a imaginar-nos rere les portes tancades de la política. Hi havia el pes feixuc i dens de la veritat històrica, i en la proximitat i la privacitat va poder emergir amb l'odi i el desig de pau, la megalomania i l'acolloniment històric, sobre un mapa o un tauler d'escacs.

Sadat i Begin van guanyar el Nobel. Sadat va morir assassinat. Begin va acabar en l'ostracisme. I Carter és recordat com un president fallit. "Des de 1979, no hi ha hagut ni una sola violació dels termes de l'acord. És impossible de calcular el valor de la pau fins que una guerra la trenca". És l'última frase del llibre.

Periodista. Professor a la New York University.

democraciailibertat.cat

~~Im~~possible

DEMOCRÀCIA
i Llibertat

Cada vot per Democràcia i Llibertat és un vot per a fer possible la independència de Catalunya. És defensar una veu potent, ferma, de progrés, consistent i compromesa.

Francesc Homs

Convergents!

Demòcrates de Catalunya

Reagrupament